

DIREKTORATET FOR
NATURFORVALTNING

DN-rapport 2-2010

Natur i endring

- status for norsk naturovervåking

Natur i endring

- status for norsk naturovervåking

DN-rapport 2-2010

Utgiver:

Direktoratet for naturforvaltning

Dato:

Februar 2010

Antall sider:

62

Emneord:

Overvåking, naturmangfold

Keywords:

Monitoring, biodiversity

Bestilling:

Direktoratet for naturforvaltning

7485 Trondheim

Telefon: 73 58 05 00

Telefaks: 73 58 05 01

www.dirnat.no/publikasjoner

Refereres som:

Direktoratet for naturforvaltning 2010.

Natur i endring - status for norsk

naturovervåking. DN-rapport 2-2010.

Redaksjon:

Camilla Næss og Oddmund Rønning,

Norsk institutt for naturforskning (NINA)

Forside:

Foto: Arnstein Staverløkk/NINA

ISBN (Trykt): 978-82-7072-226-6

ISBN (PDF): 978-82-7072-243-3

ISSN (Trykt): 0801-6119

ISSN (PDF): 1890-761X

Layout:

Kari Sivertsen /NINA

EKSTRAKT:

Denne rapporten sammenstiller data om status og utviklingstrender for norsk natur, med utgangspunkt i Direktoratet for naturforvaltnings (DN) overvåkingsaktiviteter. DNs naturovervåking favner et bredt spekter av aktiviteter og områder, fra lange tidsserier til nyere programmer, både på arts- og landskapsnivå. Overvåkingen inkluderer ulike typer natur, over hele landet.

Resultatene fra overvåkingen gir oss viktig kunnskap om endringer i naturen, både naturlige og menneskeskapte. Denne kunnskapen utgjør fundamentet for en bærekraftig forvaltning av naturmangfoldet.

ABSTRACT:

Based on the Directorate for Nature Management's various monitoring programs, this report collates data about the status and development trends of Norwegian nature. The Directorate's monitoring programs cover a broad range of activities and areas, and include both long time series and recently established programs. The monitoring programs cover a range of ecosystems across the country and include monitoring of both habitats and species.

The results from the monitoring programs provide important knowledge regarding changes that may be related to both human activities and natural cycles. This knowledge contributes to a sustainable management of Norwegian biodiversity.

Palsmyr – naturtypen som tiner

Tekst: Karl-Birger Strann, Annika Hofgaard og Camilla Næss/NINA
Foto: Karl-Birger Strann/NINA

Våre ulike geologiske, topografiske og klimatiske forhold gjenspeiles i en stor variasjon i ulike myrtyper. En særegen myrvariant er palsmyra, som vi hovedsakelig finner i indre deler av Troms og Finnmark, samt i noe mindre utbredelse i Dovreregionen.

Kjerne av is

Palser består av torvhauger med en frossen kjerne, dannet som følge av permafrost. Disse haugene varierer i omfang fra under en meter til flere meters høyde, og kan dekke flere hundre kvadratmeter av terrenget i sammenhengende palsplatåer. I tillegg

til palsene kjennetegnes palsmyrer av en mosaikk av torvmark uten permafrost, erosjonsområder, dammer fra sammenfalte palser omgitt av torvringer, våte starr- og myrullområder, og midlertidige permafrostformasjoner. Slike palsmyrsystemer er svært dynamiske, med kontinuerlig nydannelse, vekst og nedbryting av palser. Denne mosaikken i palsmyrsystemene skaper mange velegnede hekkeplasser og stor variasjon i tilgangen på mat for arter med ulike krav, og den bidrar til palsmyrenes rike fugleliv.

Palsmyr nord for Goahteluoppal. Foto: K.-B. Strann/NINA

Lappspove hann. Foto: K.-B. Strann/NINA

Karakterarter i myra

I Kautokeino kommune alene er det påvist omlag tjue arter hekkende vadefugl, og de aller fleste av disse finnes i tilknytning til de store palsmyrene. Flere østlige vadefugler, særlig fjellmyrløper (betegnet sårbar, VU, på den norske rødlista), sotsnipe, lappspove og kvartbekkasin er sterkt knyttet til palsmyrsystemene i indre Finnmark. For alle disse fire artene vadefugl hekker det meste av den norske bestanden akkurat i palsmyrområdene. Mens fjellmyrløper og kvartbekkasin er knyttet til de våteste partiene i palsmyra, dvs. smeltesonene med starrvegetasjon, foretrekker sotsnipe og lappspove i større grad de tørre palsryggene. En annen karakterart i mange av palsmyrsystemene, brushanen, er i sterk tilbakegang og også oppført på rødlista (DD). Brushanen legger gjerne spillplassene oppe på større, flatere palsrygger, mens reiret legges i tett starrvegetasjon i de våtere partiene.

Påvirkes av klima og ferdsel

Snødybde, -fordeling og -varighet i løpet av vinteren er av stor betydning for dannelselse og tilvekst av permafrost i myr, og lave lufttemperaturer både sommer- og vinterstid er gunstige for palsutviklingen. Tørre forhold øker dessuten torvens isoleringsevne.

Varmt og fuktig klima har motsatt effekt, og øker nedbrytingsprosessen av palsene som tiner. Temperaturøkning og nedbørsendringer vil dermed ha stor innvirkning på den langsiktige overlevelsen av artene tilknyttet dette spesielle miljøet. Et eksempel er karakterarten lappstarr (VU). Arten er ikke direkte utstøtt, men følsom for klimaendringer som endrer myras hydrologiske forhold. Tining av palsmyrene vil med stor sannsynlighet også ha negative effekter på bestandsutviklingen til flere av vadefuglene. Færre og gjengrodde dammer vil få klart negative effekter særlig på de to artene som er sterkt knyttet av de våteste partiene – fjellmyrløper og kvartbekkasin. Dersom alle palsene tiner vil det bety en helt flat myr, og klare negative effekter på de artene som er knyttet til de opphøyde palsene – lappspove, brushane og i noen grad sotsnipa.

En annen økende trussel mot palsmyrene i nord er den sterkt økende trafikken fra motorisert ferdsel på barmark, hovedsakelig ATV'er. Økt drenering vil både alene, og sammen med klimaeffekter, kunne gi markert endrete myrsystemer der vi i dag har palsmyr. Dette betyr at en av de mest spesielle myrutformingene vi har i Norge allerede i dag er under negativt press fra flere hold.